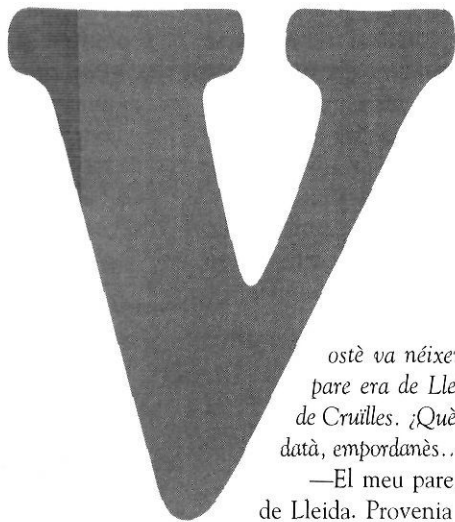

Josep Maria Puig Salellas, el degà dels notaris catalans

Text: Xevi Planas

Va ser el degà del Col·legi de Notaris de Catalunya durant la transició del franquisme a la democràcia i ha estat en les últimes dècades una de les persones amb més prestigi en el món del dret a Catalunya. Al seu despatx es van fundar el diari *Avui* i el setmanari *El Món*. Ara, als 74 anys, Josep Maria Puig Salellas, fill de Girona i empordanès d'esperit, és un jubilat actiu que presideix el Consell Social de la Universitat de Barcelona.

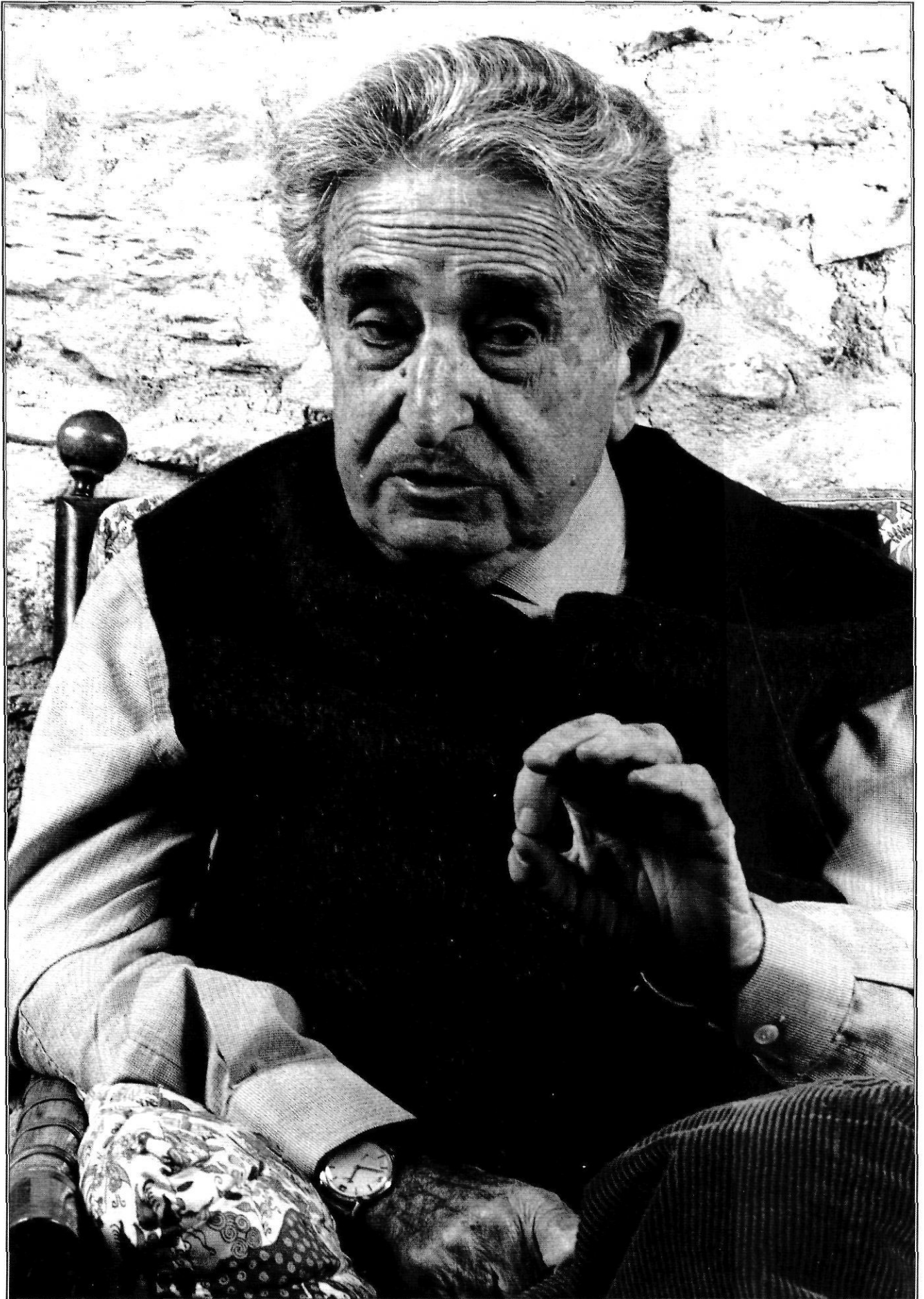
Fotos: Josep Maria Oliveras

ostè va néixer a Girona. El seu pare era de Lleida. La seva mare, de Cruïlles. ¿Què se sent: gironí, lleidatà, empordanès...?

—El meu pare, efectivament, era de Lleida. Provenia d'una família amb un bon patrimoni. Però va haver de guanyar-se la vida treballant en el món de l'ensenyament, ja que el meu avi va ser desheretat perquè es va casar amb una dona que no agradava a la família. El meu pare va ser catedràtic de Geografia i Història a l'Institut de Girona en un moment en què els catedràtics d'institut eren persones importants. Es va casar amb una pubilla de l'Empordà. El meu pare era un gran personatge i li

tinc molta admiració, però em sento més Salellas que Puig. Vaig néixer a Girona, però les meves arrels són a Sant Joan de Salelles, un sector del municipi de Cruïlles que eclesiàsticament abans pertanyia a la parròquia de Sant Sadurní de l'Heura. A l'entrada de l'església de Sant Sadurní de l'Heura, a terra, hi ha la tomba de la meva família materna. Calculo que vinc d'una família de remences. No ho puc assegurar, perquè en la documentació de què dispo hi ha un buit al final del segle XIV. De tota manera, hi ha alguns rastres en els testaments que donen a entendre que eren remences. Eren uns pagesos que van anar progressant a poc a poc i que van seguir una política matrimonial que els va sortir bé. Van anar acumulant un petit patrimoni que va arribar a ser d'uns set masos a la zona i una casa a Girona. El seu progrés es va acabar amb la Guerra Civil. Aquesta classe social, que és la que va donar llustre a la Girona del començament del segle, es va apagar quan el país es va tornar un país urbà. Aquesta és una terra d'una agricultura més aviat escassa. Els camps són més aviat petits. La mecanització hi és difícil. El reg s'ha de fer a base de pou i, per tant, és car. Això

JOSEP MARIA PUIG SALELLAS va néixer a Girona el 12 de febrer del 1924. Llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona el 1948, va ingressar en el notariat el 1953 i va ser degà del Col·legi de Notaris de Catalunya del 1975 al 1980. Ha exercit de notari a Ponts, Tarragona i Barcelona. Presideix el Consell Social de la Universitat de Barcelona i la Fundació Raimon Noguera. És autor de nombroses publicacions sobre Dret Civil, Dret Mercantil i Dret Constitucional. Col·labora als diaris *La Vanguardia* i *Avui*.

És cònsol del Consolat de Mar. És membre de la Comissió Jurídica Assessorada de la Generalitat de Catalunya, l'Institut d'Estudis Catalans, l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, l'Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres, i el Ple de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

s'està acabant. Jo pronostico que d'aquí a cent anys una bona part d'aquest territori s'haurà reforestat.

—*¿La seva família materna tenia molt de pes a Cruïlles?*

—Alguns dels meus avantpassats havien estat alcaldes de Cruïlles. Suposo que la meua família era una de les tres o quatre més importants de Cruïlles. Curiosament, hi havia un familiar meu que va ser membre de l'Ajuntament abans, durant i després de la Guerra de Successió. És a dir, que aquesta gent no estava gaire al cas de les guerres. Si no vivien en una via de comunicació important, no se'n devien assabentar gaire.

—*¿Què té present de la seva infantesa a Girona?*

—El primer record nítid que tinc de Girona és de quan va venir el Rei al final de la dictadura de Primo de Rivera. Devia ser el 1929, quan jo tenia cinc anys. Vam veure l'arribada del Rei a casa d'uns parents que es deien Reig i que vivien a la plaça del Vi en una casa que donava a davant de l'Ajuntament. Vaig confondre el Rei i vaig pensar que era un senyor amb unes plomes i un casc que hi havia al seu costat. Em van quedar gravades aquesta imatge i una altra en què jo caminava pel carrer de les Ballesteries per anar cap a casa amb una minyona que es deia Carmeta. Llavors vivíem a la pujada de Sant Feliu.

“

Ser catalanista és molt divertit, perquè et fa estar sempre en tensió; això és fantàstic

”

Aquests són els primers records que tinc de la meua infantesa. Vaig estudiar a La Salle, que llavors era un col·legi que semblava dels extramurs de Girona, i a l'Institut, on hi havia uns professors excel·lents, com en Camps, de Belcaire, catedràtic de Química, mossèn Llauro, un catedràtic de Llatí molt bo, o el senyor Espona, de Literatura, que el van matar a la guerra. De Matemàtiques, teníem el senyor Santaló, que em va deixar un magnífic record. Anàvem a jugar a futbol a la Devesa, a la plaça de les Botxes, on fèiem uns partits sensacionals. També vaig estudiar als Salesians, al Pont Major. Allà hi havia un camp d'es-

ports on recordo que vaig marcar el primer gol de la meua vida. Després va venir la Guerra Civil, que va complicar molt les coses. Vam passar a l'altre cantó, perquè el meu pare va ser perseguit. Vam estar un parell d'anys a Sant Sebastià. Al final de la guerra, l'abril del 1939, vam tornar a Girona. El governador civil que hi havia tenia la intenció que el meu pare fos el president de la Diputació i ell no ho volia ser. El meu pare va decidir fugir a Barcelona, on vaig acabar el batxillerat. Per Setmana Sant i per Nadal, sempre tornàvem a Girona, a la casa de la pujada de Sant Feliu. A l'estiu, anàvem a Sant Joan de Salelles. Girona era una ciutat molt eclesiàstica i administrativa. No tenia la vitalitat que té ara.

—*¿Hi conserva alguns amics, a Girona?*

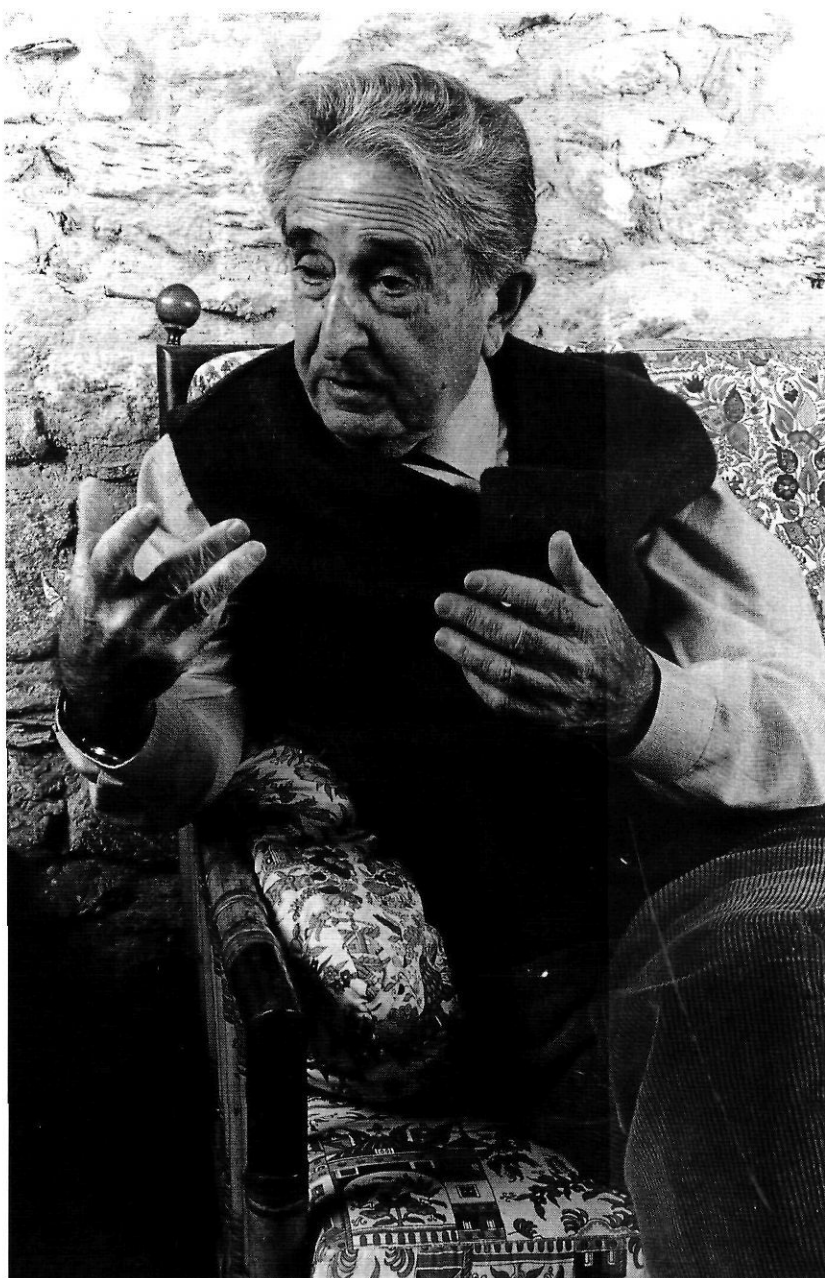
—El primer grup d'amics intens que vaig tenir érem un quartet: el doctor Vicenç Reiner, que va morir fa uns cinc anys, el doctor Narcís Solà, en Joan Castanyer, que ara viu a Barcelona, i jo. Quan teníem catorze anys, ja ens sentíem tots quatre bastant catalanistes. Un dia, baixant pel carrer de la Força, vam dir que com que érem molt catalans ens havíem de tractar de vós. Ens vam estar tractant de vós durant quinze dies. Després, naturalment, ens vam tornar a tutejar. Aquestes amistats de la infantesa ja no les deixes mai, encara que ja se sap que la vida et porta constantment noves relacions. Quan retrobo aquests amics, sempre experimento una mena de sotrac molt agradable.

—*¿Quin impacte li va produir el trasllat a Barcelona?*

—Arribar a Barcelona al començament dels anys 40 era molt dur. Però jo era jove. Quan s'és jove, tot funciona. També ens ho passàvem bé, a la nostra manera. Si explico als meus fills el que fèiem, se'n riuen. Per a ells, el nostre món era una cosa absolutament grotesca. La universitat era molt trista. La major part dels catedràtics importants s'havien exiliat o havien estat expedientats. Però això ens va obligar a estudiar més. Alguna cosa en vam treure...

—*¿Tenia clar que volia ser notari?*

—Vaig començar Filosofia i Lletres, perquè volia ser historiador. Però el meu pare tenia la idea que per portar bé les propietats de casa convenia estudiar Dret. Inicialment, vaig compaginar les dues carreres. Com que volia passar-

m'ho bé, vaig deixar Filosofia i Lletres quan vaig comprovar que seguir dues carreres era una càrrega lectiva excessiva. Vaig arribar a la conclusió que em guanyaria millor la vida si em centrava en el dret. Ja vaig començar Dret pensant que potser hauria de ser notari.

—*¿No li sabia greu renunciar a la seva vocació d'historiador?*

—Jo no crec en les vocacions. Un sent de vegades unes inclinacions per eliminació. A mi no m'anaven bé les matemàtiques i, per tant, devia ser un home de lletres. Per influència del meu pare, la història era la meua gran afició. Llegint un document antic, et fas la teua

interpretació de la història. La història és molt creativa i divertida, permet moltes expansions intel·lectuals i és un punt de referència bàsic. Però em vaig trobar molt bé en el món del dret, que dona una certa estructura vital, un ordre. La forma és un concepte jurídic molt important. Dec ser un home d'ordre.

—*¿Tenia raó Josep Pla quan deia que per conèixer la història del país calia anar-la a trobar a les notaries?*

—Pla era un gran conservador. Hi havia un diputat de la Bisbal molt amic del meu avi que basava el seu programa polític en la demanda de la

justícia gratuïta, l'ensenyança obligatòria, la fermesa del dret de propietat i l'església separada de l'estat. Pla ho tenia molt clar. Era un home que defensava l'estabilitat monetària i volia ferm el dret de propietat, com aquest polític. Per això tenia una gran admiració pels notaris. Hi ha una anècdota molt bona de quan el va anar a visitar el rei Joan Carles, quan encara era príncep. Pla el va portar a Pals i li va ensenyar tota aquella zona tan ben ordenada: Torroella, les Medes al fons, les masies ben situades, els camins preciosos... Es veu que el rei li va preguntar qui ho havia fet, tot allò. Pla li va respondre que havia estat el notari de la Bisbal...

—Vostè va començar a exercir de notari el 1953 a Ponts, a la Segarra. ¿Com va acceptar aquesta destinació?

—No sabia on era Ponts. Vaig haver de descobrir-ho mirant un mapa. Hi vaig passar cinc anys molt agradables. En un poble que no arriba als 2.000 habitants, el notari és una persona important. Em feia amb tothom. Cada tarda, havent dinat, anava al cafè i em trobava amb el metge, amb el farmacèutic i amb algun propietari, però també amb obrers i amb un caçador furtiu que em portava unes perdius sensacionals. Va ser una experiència extraordinària.

“

No ens traurem
mai de sobre
el mal que ens van fer
els franquistes
amb la seva política
d'urbanisme

”

Em vaig casar amb una noia del poble, com correspon al típic notari rural.

—Es va distingir ben aviat per ser un notari catalanista. ¿Com va prendre consciència de la necessitat de lluitar per la identitat del país?

—Em vaig fer catalanista en aquest mas de Sant Joan de Salelles, perquè hi vaig trobar una gran biblioteca, en la qual podia llegir tot Verdguer, tot Maragall... Aquí em vaig començar a submergir en el fet català i d'alguna manera el vaig descobrir.

També recordo que un dia el meu pare em va fer saber que s'estaven venent a pes els llibres de la biblioteca de l'institut Verdguer de Barcelona, d'on ell era professor. Vaig endur-me'n molts llibres que van ser decisius per a la meua formació. Ser catalanista és molt divertit, perquè et fa estar sempre en tensió. Això és fantàstic.

—Després de l'etapa de Ponts, va anar a Tarragona. ¿Va ser a Tarragona on es va començar a significar per les seves activitats catalanistes?

—Vaig arribar a Tarragona el 1958 amb la idea de quedar-m'hi només un any. Va iniciar-se el boom turístic, Tarragona es va expandir i jo vaig començar a guanyar algun centímet. Això sempre és important. Al final, em vaig quedar dotze anys a Tarragona. Vaig ser-hi un dels fundadors de la llibreria La Rambla, vaig col·laborar amb un col·legi catalanista i vaig formar part del col·lectiu de persones que hi va consolidar la delegació d'Òmnium Cultural, amb en Josep Anton Baixeras, l'advocat Pere Lloret, l'arquitecte Josep Ferrer i l'escriptor Artur Bladé i Desumvila, que s'ho passava molt bé, perquè considerava que havia deixat testimoni del relleu i que la flama es mantindria encesa. Vam fer molta feina. Tarragona era una ciutat le-

“

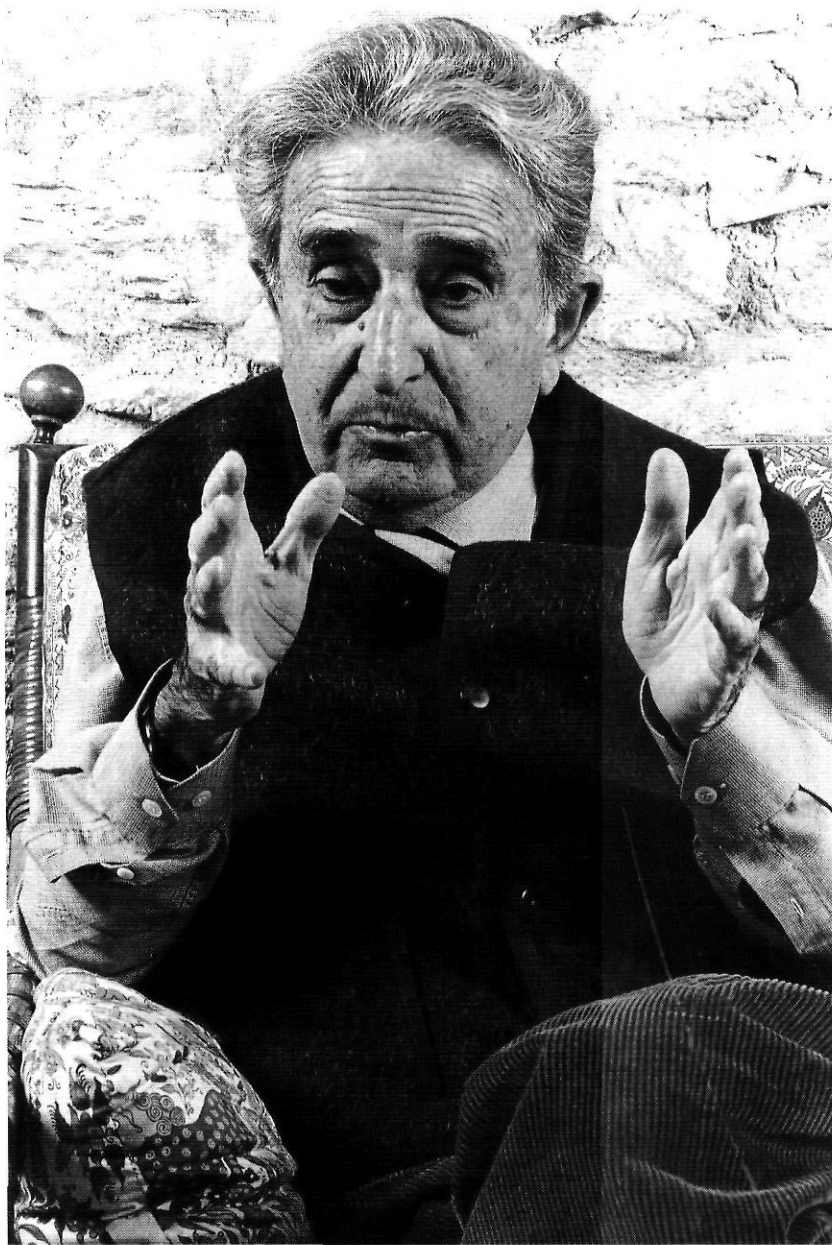
La justícia
és un món poc brillant;
no gaire rendible
des del punt de vista polític

”

vítica, administrativa i militar. Els funcionaris hi eren molt importants. Pràcticament no hi havia una burgesia, no hi havia una franja social que marqués un to dinàmic com podia passar a Reus. Era una ciutat bonica, però relativament grisa. Després, amb la industrialització i el turisme, va canviar. El més greu van ser les destrosses urbanístiques que va provocar el franquisme. A Tarragona i a tot arreu. A Barcelona, es pot veure el que ha originat la gestió del meu col·lega Porcioles, que també era notari. S'anaven carregant les ciutats i et deixaven una sensació d'impotència enorme. No ens traurem mai de sobre el mal que ens van fer amb la seva política d'urbanisme, que ha estat un dels grans drames que hem hagut de patir del franquisme.

—*¿No va tenir mai problemes amb el règim franquista a causa de les seves activitats catalanistes?*

—No. La gent sabia el que jo pensava, però mai no va passar res. Tampoc no fèiem cap acte heroic. Tot això de la resistència i la clandestinitat és molt relatiu. Hem de recordar que el dictador va morir al llit. La sensació de fer alguna cosa arriscada només la vaig sentir quan vam fundar el diari *Avui*. Els deu fundadors fèiem les reunions al meu despatx, on vaig idear la fórmula del compte amb participació per tirar endavant el diari. Llavors sí que vaig pensar que algun dia podia venir la policia. Però els notaris sempre tenen alguna relació que els salva de tot. Haurien de passar coses molt grosses perquè en sortissin mal pa-

rats... Més endavant també em van venir a buscar els del setmanari *El Món* perquè els ajudés a muntar la revista. Jo mai no els cobrava, quan em demanaven aquesta mena de favors. A canvi, ells tenien el gest de posar-me al consell d'administració o el que fos. Als d'*El Món*, els vaig suggerir de dimitir del càrrec per facilitar-los la seva cohesió ideològica, ja que tots eren socialistes o comunistes. Jo sóc catalanista, però no he estat mai de cap partit. Sóc conservador i proud. ¿Quina altra cosa pot ser un notari jubilat?

—*El 1970, va establir la seva notaria a Barcelona i al cap de cinc anys va ser escollit degà del Col·legi de Notaris de Cata-*

lunya. ¿Com valora aquella etapa al capdavant del col·legi?

—Va ser molt intensa, perquè va coincidir amb la transició del franquisme a la democràcia. Vaig tractar bastant amb el president Josep Tarradellas, que em va distingir amb la seva confiança, i una mica amb el president Jordi Pujol, al començament del seu mandat. Una de les meves prioritats era bregar perquè la Generalitat recuperés les competències en matèria de notaris que havia tingut abans de la guerra, que haurien permès controlar les oposicions i els concursos des d'aquí, la qual cosa hauria estat molt important per al país. Per error dels polítics catalans, no vam aconseguir aquest objectiu. Un dia al matí, un

dels polítics catalans més destacats del moment em telefona des de la Moncloa i em llegeix com queda el redactat d'un article de la Constitució que estaven pactant referit al notariat. Li dic que el text em sembla bo i ens acomiadem. En una d'aquestes negociacions nocturnes, els de Madrid van parar una trampa als polítics catalans i van retocar una frase que va permetre després al Tribunal Constitucional deixar Catalunya sense competències en matèria de notaris, amb una sentència més ideològica que no pas jurídica, en la línia de la inèrcia estatalista que ha seguit sempre aquest tribunal. Amb els anys, però, recuperarem el que hem perdut. No hem de perdre mai de vista que la democràcia és bàsicament la distribució territorial del poder, l'aproximació del poder als ciutadans.

—*¿Creu que el govern de Catalunya ha aconseguit un sostre de competències prou important en matèria de justícia?*

“

L'autodeterminació semblava una possibilitat enterrada, però ara ja no hi ha qui la pari.

”

¿Hi ha una voluntat política de resoldre els problemes del món de la justícia?

—El sostre, evidentment, és baix. La justícia és un món poc brillant. No

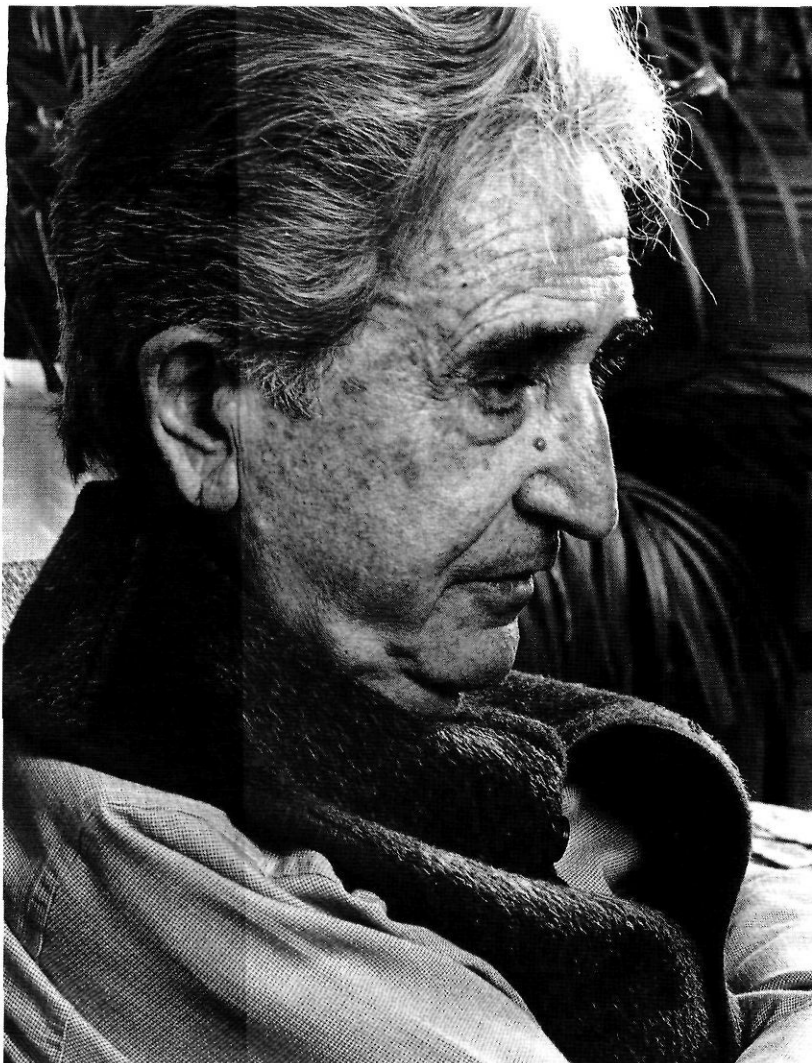
és gaire rendible des del punt de vista polític. Als polítics els agrada inaugurar carreteres i ponts, i sortir a la televisió. Llavors, és clar, les coses van com van. Els pressupostos de justícia són més aviat tronats. Una societat que no es volgués exposar al perill que passi el que està passant, hauria de pagar molt bé els mestres i els jutges. Hem de respectar la justícia i confiar que tot s'anirà arreglant, encara que els jutges s'han tancat en un corporativisme judicial incomprensible. Jo sento un gran respecte pels jutges, però no té gaire sentit que s'hagin volgut constituir en una sola estructura com si fossin una unitat de jurisdicció. Avui dia això ja està superat. La justícia s'ha d'especialitzar i haurém de tornar a plantejaments de l'edat mitjana, per exemple amb la creació de tribunals de comerç, de consolats de mar, etc. No tot ha de passar per la justícia convencional.

—*¿La nova llei del català significa un pas endavant o un pas enrere?*

—Pot comportar un progrés notable. És molt important, per exemple, que estableix que els assentaments registrals s'han de fer en català. El més destacable de la llei és que, tot i que amb una tècnica jurídica molt perfectible, defineix el concepte de llengua pròpia per al català. Això ens obre un camí considerable per avançar, perquè el concepte de llengua pròpia té una potencialitat molt gran. La defensa del concepte de llengua pròpia la devem a Ramon Trias Fargas, que va aconseguir introduir-lo a l'Estatut de Sau insistint que calia no caure en l'error dels diputats republicans que el 1932 no van fixar-se prou en aquest punt. Pel que fa a altres aspectes, com el de les sancions, la llei té uns mecanismes curters i hauria pogut anar molt més enllà.

—*Vostè ha escrit molt sobre l'autodeterminació dels pobles. ¿Creu que Catalunya exercirà algun dia el dret a autodeterminar-se?*

—Si em sap greu fer-me vell i haver de desaparèixer de la circulació és sobretot perquè el segle XXI serà divertidíssim. Fixem-nos què està passant a Escòcia, el País de Gal·les, Irlanda... Mirem què diu l'alcalde de Venècia... L'autodeterminació semblava una possibilitat enterrada, però ara ja no hi ha qui la pari. I hem de recordar que autodeterminar-se pot voler dir decidir ser independents o bé associar-se o integrar-se a un altre estat.

—Vostè va tractar de prop Josep Tarradellas. ¿Quin record en té?

—Era un gran personatge. A mi em tenia molt d'afecte i molta confiança. Jo vaig redactar el seu testament. Un dia li vaig preguntar si tenia testament i em va respondre que no. Li vaig comentar que els senadors romans consideraven una indignitat no haver fet testament i li vaig fer veure que ell, amb l'aparença de senador romà que tenia, no podia viure sense tenir fet el testament. El vaig convèncer. Més endavant em va proposar ser el president de la Caixa de Catalunya, però no ho vaig acceptar. Em va demanar un nom i li vaig suggerir el del notari Lluís Figa, de Palamós, que sí va acceptar el càrrec... Tarradellas era un home una mica repatani. Tenia l'obsessió de ser una mena de De Gaulle. Es pensava que seria president de la Generalitat mentre fos viu. Creia que els parlamentaris el defensarien i va quedar molt fotut quan va veure que a l'Estatut es va fer constar explícitament que per presidir la Generalitat calia ser diputat del Parlament de Catalunya. A mi sempre em va escoltar molt, fins que li vaig suggerir que parlés amb l'Assemblea de Catalunya per un tema de l'Estatut. Llavors em va dir que jo sempre seria un dels seu consellers, però mai més no em va demanar cap consell. Al marge d'aquestes anècdotes, en guardo un record magnífic.

—¿Quina opinió li mereix Jordi Pujol?

—Pujol ha fet molta feina, però li ha faltat el sentit institucional que tenia, per exemple, Prat de la Riba. Les formes són la garantia dels febles i permeten que les coses funcionin amb un cert ordre. A Pujol li ha costat molt acceptar la idea que les coses s'han d'estructurar. ¿S'havia de reproduir mimèticament l'administració estatal per crear la nostra estructura a una escala més reduïda o valia la pena construir-ne una de diferent? ¿És lògic que les universitats no depenguin d'Ensenyament? ¿La divisió del país en comarques té sentit o és una càrrega econòmica crear 42 centres de despeses? Podria anar formulant-me altres preguntes com aquestes...

—Vostè presideix la Fundació Raimon Noguera. ¿Troba que és prou coneguda la figura de Raimon Noguera?

—Malauradament, no. Raimon Noguera era un personatge excepcional.

Sense ell, no tindríem el Museu Picasso, ni la Fundació Miró. Era un notari extraordinari, que va resoldre, per exemple, un conflicte dels monjos de Montserrat amb el bisbe de Barcelona per la propietat de la muntanya de Montserrat. Ell era agnòstic, però quan anava a Montserrat li formaven la guàrdia. Generalment, es refredava dos cops a l'any. Al primer refredat, ja baixava l'abat a veure'l... El fons de Raimon Noguera el tenim dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, però no es podrà consultar fins d'aquí a vint-i-cinc anys. Conté documents importantíssims, com els de l'herència de Francesc Cambó. Raimon Noguera es definia com un fadrinot. Era un conversador d'ateneu amic dels artistes. Tenia una clientela exquisida i va acumular un patrimoni important, tot i que no elaborava gaires documents. Vam crear una fundació amb el seu nom i ell s'hi va implicar amb molta il·lusió. Cada any publiquem sis o vuit volums de fons documental d'interès. N'hem editat del monestir de Sant Daniel de Girona, del Llibre dels Costums de Girona...

—Vostè també presideix el Consell Social de la Universitat de Barcelona. ¿Com veu el panorama universitari català?

—Fa catorze anys que ocupo aquest càrrec i ja vull plegar. La universitat és un món molt complex. Enlloc no m'he divertit mai tant com en aquest àmbit. És

apassionant tractar amb gent d'una categoria immensa intentant trobar solucions als reptes del futur. La universitat que ve es dedicarà en un cinquanta per cent a la formació continuada i el reciclatge constant dels alumnes d'una manera no convencional. Això ha de ser possible en el marc d'una realitat molt complicada, ja que, per exemple, no es poden apujar més les taxes. Jo tinc un defecte enorme: sóc d'un optimisme inveterat. Això em causa uns disgustos terribles. Però ens en sortirem. Les coses no s'han de fer ben fetes. S'han de fer només relativament ben fetes. Si no, s'ha acabat la feina... Tenim un problema greu en el món de les universitats catalanes: les universitats tenen massa poder davant el poc poder que té l'administració. Els universitaris poden tallar la Diagonal de Barcelona i els polítics es posen nerviosos. Encara s'ha de trobar l'encaix adequat. Però si mirem les coses amb perspectiva, veurem que van bé. Tot s'ha d'analitzar amb una perspectiva de cinc anys. S'ha de fer un repàs a la vida cada cinc anys i es pot comprovar que els progressos són enormes. Aquest territori de Sant Joan de Saleselles predisposa a l'optimisme. Jo he tingut sort a la vida. M'han respectat bastant i he procurat fer les coses d'una certa manera que no molestés ningú. He procurat no empenyar.

Xevi Planas